ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

15 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XIX — Број 262 — Субота, 5 јануар 1957

Мики у Воденграду

17

БОРБА ЗА ФЛОРИНУ
ПЛАНЕТУ ОСУЂЕНУ НА ПРОПАСТ

(41)

Роман од И. АСИМОВА

— Да, само су те две сироте и безопасне особе вишеструко прекршиле закон, дете моје.

— Тата, не можеш с њима поступати као са обичним преступницима, — узнемиреним гласом повика девојка.

— А како друкчије?

— Тај човек није Флорињанин. Он је с неке планете која се зове Земља. Њему је одузето памћење. Он није одговоран за оно што је учинио.

— Тиме ће се позабавити служба сигурности, мила моја. Треба њој то да препустиш.

— Не, то је од исувише великог значаја да би се могло препустити људима из службе сигурности. Они то неће моћи разумети. То нико не разуме. Сем мене.

— Сем тебе, Мија? — благо је запита отац и помилова само једним прстом коврџу која јој је била пала на чело.

— Да! Нико сем мене! — одлучно одговори Самија. — Сваки други мислиће да је он луд, а ја сам сигурна да није. Он каже да нека опасност прети Флорини и читавој галаксији. Он је анализатор свемира, а ти знаш да се такви разумеју у космогонију.

— Откуд знаш да је он анализатор свемира?

— Рекао ми је.

— А у чему се састоји та опасност?

— Он то не зна. Њему је одузето памћење. Зар не увиђаш да је баш то најбољи доказ да је тачно оно што каже? Он је знао сувише, а некоме је ишло у рачун да се то не дозна. Да је његова теорија била погрешна, зар би било потребе да му се одузима памћење?

— Зашто га у том случају нису убили? — запита Фајф и одмах зажали због тог питања. Није имало никаквог смисла секирати је.

Самија је размишљала неко време, а онда рече:

— Ако би ти наредио служби сигурности да ми дозволе да с њим разговарам, ја бих то дознала. Он има поверења у мене. Знам да има. Ја бих из њега извукла много више него што ће учинити људи из службе сигурности. Реци им да ми дозволе, тата. Молим те. То је веома важно.

Фајф благо стисну њене згрчене песнице и насмеши јој се.

— Не још, Мија. Кроз неколико часова имаћемо у рукама и трећу особу. После тога, можда.

— Трећу особу? Флорињанина који је починио сва она убиства?

— Да. Брод који га доноси на Сарк пристаће, отприлике, кроз један час.

— И ти дотле нећеш ништа учинити оној девојци и анализатору свемира?

— Нећу.

— Добро. Ја ћу сачекати тај брод, — рече она, устајући.

— Куда?

— На узлетиште, оче. Има пуно ствари о којима треба да питам тог Флорињанина. Показаћу ти да твоја ћерка може да буде добар детектив, — додаде она смејући се.

— Више бих волео да то не чиниш, — рече он, не одговарајући јој на осмех.

— Зашто не?

— Веома је важно да његов долазак прође што неприметније. Твоја појава на узлетишту била би веома упадљива.

— Па шта онда?

— Не могу да ти објашњавам државничке послове.

— Државнички послови! Пуф! — Она се наже према њему, уснама му лако додирну чело и одлепрша.

Сад је беспомоћно седела у својим колима, док је високо изнад ње једна тачка на небу постајала све већа. Она притисну дугме на преградку поред управљача, који се одмах отвори. Извадивши из њега доглед, који јој је обично служио за праћење ваздушних утакмица, принесе га очима и далека тамна тачка претвори се у минијатуран брод. Бар ће моћи да осмотри људе који буду приспели тим бродом, оцениће изглед заробљеника, некако ће удесити да с њим за касније закаже разговор.

☆

Сарк, коме су се приближавали, испуњавао је сад читав екран.

— Узлетиште неће бити нарочито чувано, — рече Генро изговарајући речи с дужим паузама, што је показивало да му је највећи део пажње заузет контролним палицама. — То је учињено на мој предлог. Рекао сам да би свака изванредна мера приликом нашег доласка могла да ода Трантору да се ту нешто догађа. Рекао сам им да успех мог подухвата зависи од тога да Трантор о њему ништа не дозна.

— А какве то важности има? — одврати Теренс слежући раменима.

— За вас је то од огромне важности. Атерираћу на писти која лежи најближе источној капији узлетишта. Ви ћете из брода изићи на помоћни излаз, који се налази у задњем делу, и то истог тренутка кад се спустимо. Препуштам вама да се даље сами снађете ако искрсне каква незгода. С обзиром на скорашње догађаје, с пуно разлога верујем да ћете у томе

успети. С друге стране капије налазиће се кола која чекају да би вас пребацила у амбасаду. То је све.

— А ви?

— Није потребно да се бринете о мени. Кад буду открили да сте нестали, можда ће ме стрељати као издајника. Али, ако ме нађу беспомоћног и у таквом физичком стању које би сведочило да нисам био у могућности да вас задржим, можда ће ме само сменити с положаја, као будалу. Ово друго је привлачније и зато ћу вас замолити да пре но што одете употребите неуронски бич.

— Знате ли шта се све може учинити неуронским бичем? — запита Теренс.

— Веома добро.

— А како знате да вас нећу и убити? Ја сам вишеструки убица, то вам је познато.

— Ја сам свестан тога. Али, тиме што бисте мене убили не бисте ништа себи помогли. Само бисте изгубили време. А ја сам узимао на себе и веће ризике.

Сарк је био све ближи. Могла су се већ распознати и поједина насеља на њему.

— Надам се, — продужи Генро — да се не заносите мишљу да предузмете нешто на своју руку. Сарк није место за то. Или Трантор или племенити! Запамтите! Ако вас Трантор не буде имао у року од једног часа, будите сигурни да ће вас племенити имати у својим рукама пре но што се данашњи дан заврши. Ја не могу да вам гарантујем шта ће Трантор учинити с вама, али могу да гарантујем шта би племенити учинили.

Теренс је и сам био у саркићанској служби и добро је знао шта би Сарк учинио са човеком који је убио једног од његових поданика.

— Узмите бич, — рече Генро. — Брзо. Сваки секунд је сад важан. Врата ће се за вама аутоматски затворити. Требаће им пет минута пре но што се почну чудити због чега не отварам главна врата на броду, других пет минута да их насилно отворе и још пет минута да утврде да сте ви нестали. Значи, имате петнаест минута да напустите узлетиште и да стигнете до кола која вас очекују.

Брод је престао да подрхтава и по муклој тишини која је наступила Теренс је знао да су атерирали.

— Сад! — рече Генро, осећајући како му зној натапа униформу. Теренс, коме се у глави све окретало, подиже неуронски бич...

☆

Корачао је у ритму с лудим откуцајима срца. Иза њега је био брод, а у њему Генро без свести. Врата су се без шума затворила за њим и он је сад ступао широком поплочаном стазом. Свуда око њега било је мноштво радника и механичара. Али, сваки од њих био је заузет својим послом и није ни подигао главу да би га погледао. Да ли га је неко приметио кад је напустио брод? Говорио је себи да није, јер би га иначе већ почели гонити.

(Наставиће се)

У детлићевом гнезду

На међународном конгресу орнитолога одржаном у Базелу 1955 године филм који је приказао професор Хајнц Зилман из Минхена изазвао је праву сензацију. Захваљујући огромном стрпљењу и вештини, а уз помоћ инфрацрвене светлости, професор Зилман успео је да сними прве дане живота младих детлића. То је досад био неостварљив подухват, јер ове птице праве своја гнезда у тамним дупљама дрвећа. Међу орнитолозима влада укорењено мишљење да су младунци птица, поготову детлића, вечито гладни и да инстинктивно осете кад се њихови родитељи, доносећи им храну, спусте на гнездо. Камера професора Зилмана „демантовала“ је то мишљење, јер је једном „ухватила“ следећу слику: црна жуна вратила се у гнездо с пуним кљуном хране и затекла је своје птиће како чврсто спавају. Морала је да их продрма да би их нахранила.

Филм је приказао окупљеним зоолозима многе ствари које су они само теориски знали: како, например, жуне и детлићи изводе праве акробације својим изванредно дугим језиком да би дошли до мрављих јаја која се налазе дубоко испод коре дрвета. Још многе појединости из живота детлића ухватила је камера професора Зилмана: начин на који он дуби своје гнездо и избацује из њега иверје да би га ветар разнео, као и разне „уљезе“ који у отсуству детлића заузму његово скривено и удобно гнездо

ЦРНА ЖУНА КЉУЦА

ПРОШИРУЈЕ УЛАЗ У ДУПЉУ С ГНЕЗДОМ

ЗЕЛЕНА ЖУНА ИЗВЛАЧИ СВОЈИМ ИЗДУЖЕНИМ ЈЕЗИКОМ МРАВЉА ЈАЈА

ВЕЛИКИ ШАРЕНИ ДЕТЛИЋ СПРЕМА СЕ ДА РАЗБИЈЕ ОРАХ

ИЗБАЦИВАЊЕ ИВЕРЈА ИЗ ГНЕЗДА

БРГЉЕЗ ЗАУЗИМА СТАРО ЖУНИНО ГНЕЗДО И БЛАТОМ СМАЊУЈЕ УЛАЗ

ЧАВКА

ЧВОРАК

ДИВЉИ ГОЛУБ

НЕКИ ОД ОТИМАЧА ЖУНИНОГ ГНЕЗДА У ВРЕМЕ СВИЈАЊА „ДОМА“

СЛЕПИ МИШ

ПУХ

ОТИМАЧИ У ЗИМУ

ЗЕЛЕНА ЖУНА УЛАЗИ У ГНЕЗДО С РЕПОМ НАПРЕД

ЦРНА ЖУНА УЛАЗИ У ГНЕЗДО С ГЛАВОМ НАПРЕД

ЦРНА ЖУНА ХРАНИ МЛАДЕ

ЦРНА ЖУНА БУДИ МЛАДЕ ДА БИ ИХ НАХРАНИЛА

РАДИОРЕПОРТАЖЕ О КОЈИМА СЕ МАЛО ЗНА

Захваљујући савременим радио-везама, све што се догађа у једном крају света зна се истог тренутка у свим осталим крајевима.

Најлепши пример изванредног рада савремене службе радио-веза одиграо се за време последњег рата, 1942 године у Лондону. Одељење за прислушкивање уловило је на кратким таласима необичне немачке поруке. Од тог тренутка радиотелеграфисти су се претворили у уво, осећајући да је у питању нешто важно. Убрзо им је постало јасно да су то ратна наређења, упућена тенковима на самом бојном пољу. „Сигурно су то неки маневри", помислили су британски техничари. Али, и даље су будно пратили сваку реч. Наједном, просто им се дигла коса на глави. Установили су да се наређења издају немачким тенковима који су у том тренутку нападали руске положаје код Бјалистока!

Британски техничари нису оклевали ни тренутка. Позвали су руски главни штаб и известили га о ономе што су чули. У штабу су били такође изненађени. Они су баш тог тренутка били добили извештај с фронта о немачком нападу, али ниједан руски радиотехничар није могао на таласима које су назначили Енглези да чује било шта. Енглези су одговорили:

— Не мари. Ми ћемо вам преносити немачка наређења.

За све време ове вишедневне крваве битке енглески радиотехничари хватали су поруке упућене немачким тенковима и слали их руским официрима у првим борбеним редовима.

★

Служба француске радиодифузије сматра се данас за једну од најбољих на свету. Њен центар налази се у Лимуру, где дванаест радиотехничара даноноћно слушају све што се емитује у свету, од разговора радиоаматера до званичних емисија. Француска служба се нарочито истиче успешним радиорепортажама из подморница које се налазе више десетина метара под водом, из локомотива у покрету, тркачких аутомобила док јуре брзином од 300 километара на час, млазних авиона у лету или из најдубљих подземних пећина.

Једног дана, почетком 1946 године, један официр је искочио падобраном изнад аеродрома Бурже, са висине од 1.500 метара, у намери да саопштава своје утиске док буде слободно падао. Микрофон се налазио у масци за кисеоник.

— Све иде добро. Падам пуном брзином, — чуо се глас падобранца.

Мада је понирао вртоглавом брзином, његов глас се јасно чуо. Ево га на 1.200, на 1.000, 800, 400 метара...

У том тренутку узвикнуо је нешто повишеним гласом:

— Отварам падобран!

Секунд-два доцније, узбуђени слушаоци чули су туп ударац, затим јаук, а онда се све утишало.

Убрзо потом стали су да звоне телефони на аеродрому. Слушаоци су, стегнута грла, тражили обавештење о несрећи. Одговор их је управо запрепастио: падобранац је жив! Приликом отварања падобрана, ужад су се била уплела у емисиони апарат и ударила га посред лица. Човек је добио повреду изнад десног ока и лак потрес мозга. Кад се спустио на земљу, био је без свести. Сад је ван опасности.

★

Сложеније су такозване радиорепортаже дуплекс, кад мора постојати двојна веза. Француска радио-служба хтела је једном да честита рођендан чувеном лекару др Швајцеру, који се на челу једне експедиције налазио у Африци. Техничари су желели да пренесу лекару атмосферу из његовог родног села. Да би извели ову сложену операцију, они су, по највећој жези, морали да изнесу преко 500 килограма материјала на оближње брдо и да поставе телескопску антену на врх црквеног торња. После тога, требало је чекати више од дванаест сати да се добије веза са Швајцером, негде у срцу афричких џунгли.

★

Најзад, као најуспелија радиорепортажа ове врсте сматра се она која је, 1951 године, преношена с млазног авиона „Метеор". Авион није смео ниједног тренутка бити даље од 400 километара од места пријема. Емисија је примана на једном споријем релејном авиону.

Необичне поштанске пошиљке

Све до пре неколико година, у Енглеској је човек могао сама себе да пошаље као пакет на одређено место. Требало је само да оде на пошту и куп прописану количину марака. па да га отпреме по свим поштанским правилима у које год хоће место на територији Велике Британије. Ако би се тај човек побринуо још и за допунску поштарину, онда је разносач морао да га отпрати све до кућног прага у месту примаоца „пакета" и да двапут зазвони на улазним вратима. Последњи човек за кога се зна да је овако отпремио самог себе искористио је поштанску службу да би надмудрио своје другове — војнике. То се догодило 1940 године приликом евакуације једног војног одреда са острва Гернзи, у Ламаншу. Дошавши на обалу, овај човек је видео да су већ заузета сва места у чамцу. Војничке објаве су гласиле да ти војници имају приоритет над свим осталим путницима. Али, овај довитљиви војник знао је да пошта има приоритет и над војском. Због тога је отрчао на пошту, купио потребну количину марака и пошта је морала да га смести у чамац, на штету једног другог војника.

WALT DISNEY'S

ВЕЛИКА ПОТЕРА ЗА ЛОКОМОТИВОМ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

ЧИНОВНИЦИ У СТАРОЈ ГРЧКОЈ

Ниједан грађанин у старој Грчкој није могао исту грађанску службу да врши два пута. Али, од тога су постојали и изузеци. Тако је један грађанин могао да буде два пута члан већа (ареопага), али не узастопно. Виши официр могло се бити и више пута, али не узастопно.

Ареопаг — највиша управна власт

Веће или ареопаг било је највиша управна власт, најстарији и најугледнији високи суд у Атини. Седиште већа било је на брежуљку Ареопагу, западно од Акрополе, у Атини, па је по њему и добило име. Оно је, поред осталог, могло да кажњава и глоби грађане и чиновнике, постављало је и надгледало ниже чиновнике, а у својим рукама држало је и државне финансије.

Како су бирани чиновници?

Чиновници од којих се захтевало нарочито политичко или војничко искуство, као што је случај с финансиским стручњацима и вишим официрима, бирани су у народној скупштини, и то дизањем руку. Сви други чиновници бирани су коцком. То се обављало помоћу два суда. У један су се метале хартије са именима кандидата, а у други бела и црна зрна боба. Затим су се истовремено завлачиле руке у судове, па се једном руком извлачила хартија са именом кандидата, а другом зрно боба. Ако је извучено бело зрно онда је кандидат изабран, а ако је црно, онда је пропао. Избор је обављан у Тезејевом храму, а вршили су га тесмотети (законодавци).

Најпре испит...

Пре него што би ступио у чиновничку службу, грађанин је морао да полаже испит пред судијама. Само су архонти, највиши судски чиновници у Атини, полагали испит пред већем и судом, а нови чланови ареопага пред старим члановима. Чиновник је на испиту морао, поред осталог, да помоћу сведока доказује да је прави грађанин, да је испунио све грађанске дужности, да је непорочан итд.

За неке чиновничке службе тражила су се и друга својства. Атински грађанин који је желео да буде архонт морао је да докаже да су му дедови, по оцу и мајци, били прави грађани. Ко је желео да буде стратег, заповедник филе (племена), морао је да докаже да је ожењен и да има посед у Атици.

Чиновници су, пре ступања у службу, морали да се закуну. У службу се ступали у одређено време: обични чиновници 1 јула, финансиски стручњаци крајем јула, а већници 14 јуна.

Право чиновника

Сваки чиновник имао је право у свом подручју да оглоби грађанина до одређене висине или да га предложи да буде кажњен ако је тај грађанин учинио кривично дело. Чиновник који је предложио грађанина суду претседавао је судском већу. За време службе чиновници нису ишли у војску, а док су радили носили су на глави венац од мирте.

Како су грађани штићени од самовоље чиновника?

Да би грађани били заштићени од самовоље чиновника, у скупштини је у одређено време увек постављано питање да ли се државни послови врше како треба. За кога би се чиновника утврдило да не ради послове савесно, он је бивао суспендован с положаја и извођен пред суд. Поред тога, сваки чиновник по завршетку службе морао је да полаже рачун о свом раду логистима (чланови одбора врховне рачунске власти у старој Атини). Логисти су цео предмет износили пред суд. Жалбе против чиновника примали су службеници звани еутини. Док се не би утврдило да је рад чиновника био исправан, он није смео ништа од свог имања никоме дати, није могао из земље отићи, а ни одликовање примити.

„ВУНДЕРКИНДИ" и њихове судбине

Деца која од малена показују неке изузетне способности прилично су ретка, али су још ређа она која тај свој чудесан дар наставе да развијају и доцније. Рачуна се да од те ионако малобројне деце, познате под немачким изразом "вундеркинд", једва свако десето, касније у животу, оправда наде које су у њега у детињству полагане.

„Звезде" које су заблистале

Бетовен је написао своју прву сонату кад је имао десет година, а Керубини своју прву мису са тек навршених дванаест. Шопен је у деветнаестој већ био прослављени пијаниста. Хендл је почео да пише прве композиције у осмој години, а Росини је као дванаестогодишњи дечак постигао велик успех са својим првим музичким делом — једном опером.

Моцарт је најпознатије "чудо од детета". У седмој години он је свирао пред публиком у Бечу, Салцбургу, Паризу, Лондону и Венецији, а у осмој објавио је своја прва дела, клавирске сонате. Као десетогодишњак написао је две кратке опере, од којих се "Бастијен и Бастијена" још и данас изводи, а у тринаестој години постао је шеф оркестра на салцбуршком двору.

Али, није само у области музике било генијалне деце која су се касније прославила. Чувени математичари Еулер и Лагранж били су надалеко познати још као деца, а Ампер је већ у дванаестој години одлично познавао диференцијални рачун. Паскал је геометрију научио потпуно сам, кријући то од родитеља и другова, и у седамнаестој години написао научну студију о деловима криве.

Чувени правник Унт, из Хала, говорио је течно латински у четвртој години, а универзитет у Гисену почео је да похађа у деветој. Доктор филозофије постао је кад му је било четрнаест година. Велики физичар Келвин уписао се на универзитет у Глазгову у десетој години и добио је у то време високу научну награду за свој рад о облику Земље.

Велики италијански песник Торквато Тасо већ у седмој години писао је стихове, кад је имао тринаест ступио је на универзитет, а кад му је било седамнаест година написао је свог "Риналда". Данте и Овидије такође су били чуда од деце, а немачки сликар Дирер још од детињства показивао је изванредне уметничке способности. Велики ренесансни сликар Рафаел није имао ни пуних девет година кад је добио награду за једно своје дело.

Они који нису успели

Од генијалне деце која доцније нису успела карактеристичан је случај Енглеза Вилијама Грота, који је свирао на оргуљама као прави мајстор кад је имао свега две године и девет месеци, али је његов изванредни дар брзо нестао и као дечак више није показивао никакво интересовање за музику. Чудо-дечак Шпанац Пепито Родригес Ариола приказан је на Међународном конгресу психолога у Паризу 1900 године. Он је на необичан начин испољио свој изванредан дар за музику кад је имао две и по године. Наиме, том приликом је његова мајка отсвирала на клавиру једну сонату, а затим је отишла у кухињу. Њено изненађење било је огромно кад је наједном са клавира чула звуке исте сонате. Кад се вратила у собу и видела за клавиром малог Пепита, једва се уздржала да не врисне од страха. Дете је изводило најтеже пасаже нешто успорено, али тачно. Већ после неколико месеци дете је почело само да компонује и прославило се широм света. Но, звезда малог Пепита угасила се исто тако брзо као што је блеснула.

Велик број генијалне деце био је слабог здравља, па их је смрт покосила пре но што су стигла да развију своје чудесне способности. Једно од њих био је и Хајнрих Хајнекен. Он се родио 6 фебруара 1721 у Либеку. Већ децембра исте године, кад му је било свега десет месеци, он је знао како се зову сви предмети из његове околине. Пре но што је напунио две године, мали Хајнрих почео је да учи латински и француски. Изгледа да је оволики духовни напор био кобан за ионако слабачки организам и чудо од детета умрло је у петој години.

Француз Филип Баратје, који је рођен исте године кад и несрећни Хајнекен, почео је такође да учи стране језике у својој другој години. Већ у дванаестој говорио је пет европских и неколико источњачких језика, био је одличан математичар, написао је своју прву књигу и познавао је готово целокупну филозофију тога доба. У четрнаестој години постао је професор, а умро је кад је имао деветнаест година.

Маргарета Тауш из Либека живела је само једанаест година. Она је знала неколико језика и важила је за једног од најбољих познавалаца природних наука у Немачкој. Годину и по пре своје смрти, одржала је у Либеку предавање пред једним импозантним научним скупом. Али, девојчица је била тако слаба и нежна да није могла преболети прву тежу болест.

Савремена „чуда"

И данас има изузетно обдарене деце, за коју тек треба да се види хоће ли се развити у заиста велике умове, или ће се њихов таленат изненадно угасити, као код толиких њихових претходника. Случај мале Францускиње Мину Друе предмет је жучних расправа у научним круговима. Но, није она једина. У САД је, 1950 године, једанаестогодишњи Боб Гордон стекао титулу доктора хемије. У својој петој години мали Боб је боље познавао космографију него многи астрономи. Он је напамет знао латинска имена 180 разних сазвежђа и тачно је знао њихове путање. Кад је у шестој години написао једно дело о атомима, његова мајка, обузета страхом, позвала је лекаре. Али, они су утврдили да је дете сасвим нормално. Боб је тада добио малу научну лабораторију, у којој је могао до миле воље да експериментише. Већ идуће године примили су га на универзитет, где је дипломирао баш на свој десети рођендан. Дечак је од ране зоре окружен књигама а после подне ради у лабораторији. Вече посвећује игри. Тада у њему нико не би познао озбиљног научника. Јурећи улицама заједно са својим вршњацима, играјући се Индијанаца или лопова и жандара, он потпуно заборавља на научне проблеме којима се преко дана бавио и опет постаје оно што уствари јесте — весело и безбрижно дете.

И мала Јапанка Мишико Хирата претставља једно од тих савремених "чуда од детета". Она је била прави виртуоз на клавиру већ у осмој години. Отац девојчице, који је био директор једне музичке школе, открио је њен изванредан дар кад је имала четири године. Направио је нарочите уређаје које је додао клавиру, како би мала Мишико могла да додирује педале својим ножицама. Већ као шестогодишња девојчица, Мишико је свирала на јавном концерту, а отада њено извођење музичких дела често преносе разне јапанске радио-станице. Мишико има данас девет година и сматра се за једну од најбољих пијанисткиња Јапана.

БОЈИТЕ ЛИ СЕ Змија?

Ако бисмо насумце одабрали 100.000 особа и запитали их: „Бојите ли се змија?" — сматрам да би најмање њих 99.000 одговорило „да", и то са изразом гнушања, а свакако и страха.

До пре 45 година и ја сам тако говорила, али одонда више не. Ево како се догодио тај преокрет.

Имала сам 22 године кад ми је понуђена служба у једној школи у Висконсину. Да сам знала да мочвара коју натапа оближња река претставља прави рај за свакојаке змије, сигурно бих понуду одбила. Стеновити брежуљци који опкољавају овај предео, били су такође препуни змија, нарочито звечарки, које су се ту излежавале на сунцу. Уопште, цела област обиловала је змијама.

У школи је постојао обичај да се настава, чим је лепо време, изводи у природи. Наставници и ђаци шетали би по околним брдима или би ишли покрај реке, посматрали птице и сакупљали биљке, учећи се притом да их што боље разликују.

Колико сам волела такве шетње, толико сам их се и бојала, јер се често догађало да изненадим гују како се склупчана сунча, или да је угледам како палаца језиком у пукотини какве стене. Живела сам у сталном страху, услед чега ме је глава често болела, а добијала сам и праве нервне кризе.

Што је најнепријатније, у својој околини нисам наилазила на разумевање. Моји ђаци, који су се од малена били навикли на ове гмизавце, доносили су у школу све врсте змија, изузев звечарке, коју су или заобилазили, или су је вешто убијали. А кад су сазнали за мој страх, није било дана да ми не донесу бар једну.

Једно после подне, моја колегиница Ана Пери и ја решиле смо да се прошетамо до оближње варошице. Дан је био топао и сунчан. И баш кад смо се налазиле на мосту изнад реке, угледале смо како нам долазе усусрет два дечака, носећи овећу покривену корпу из које су, између оплета, провиривале одвратне змијске главе и танки репови. У слободној руци дечаци су држали по неколико мањих, али ништа мање немирних гмизаваца.

Чим су нас угледали, дечаци су радосно узвикнули и потрчали к нама. Ја сам се укочила од страха. Срце ми је ударало као да ће да искочи и осећај ужасне немоћи прелио се мојим бићем.

У том тренутку чула сам како ми колегиница говори мирним али оштрим тоном:

— Ако покажеш и најмањи страх, наше пријатељство је заувек раскинуто! Понашај се тачно као ја! Нема никаквог разлога да се бојиш!

Прилазећи дечацима који су радосно вукли свој одвратни терет, она им се обратила речима:

— Ала је то дивна колекција змија! Куда их носите?

Дечаци су очигледно били разочарани, јер је њихова нада да ће нас уплашити наједном почела да ишчезава.

— Зар их се не бојите? — запитао је старији?

Ана се насмејала.

— Зар да се бојим змија? Због чега? Цео сам живот провела студирајући их. На пример, ова овде... Сигурна сам да знам о њеном животу сто пута више од вас двојице. Једанпут сам наишла на таквог мужјака и женку, а између њих се сунчало равно 75 младих. Знате ли да змије не носе јаја?

Ја сам тада осетила да су ме колена потпуно изневерила. Ана је мирно узела из дечакове руке једно дугачко чудовиште, које јој се одмах обавило око руке. Мислила сам да ћу врснути.

Дечак је скинуо са Аниног лица свој зачуђен поглед и управио га на мене:

— Ви сте та која се боји змија, зар не?

Ана је одговорила уместо мене.

— Зар она? Којешта!

Окренула се мени и ја сам испод њених набраних обрва прочитала срџбу и чврсту одлуку да ми наметне своју вољу.

— Придржи за тренутак ову змију, — наредила ми је. — Хоћу да им испричам нешто о црним змијама.

Наједном, осетила сам неку чудну снагу и чврстину за коју нисам знала да лежи у мени. Нису прошле ни две секунде а ја сам између палца и кажипрста стезала главу баш оне змије коју је моја другарица одмотала са своје руке. Док сам је држала, животиња је „прошетала" свој витки труп кроз ваздух, а потом се лагано обмотала око моје руке. Као неким чудом, чим сам осетила змију на својој кожи из мене је ишчезао сваки страх. Срце више није узбуђено ударало, колена ми се нису тресла, па ми ни сама змија више није била одвратна. Сад ми се чинила као свака друга животиња. На њу сам се чак сажалила, јер је у мојој руци била као заробљеник чији је живот у неизвесности. Њено чисто, дуго и елегантно тело, обмотано око моје руке, није код мене више изазивало гнушање, као што се то годинама догађало. Змија не беше ни хладна, ни љигава, ни страшна.

Видевши како се хладнокрвно понашам, Ана је, причајући деци о црним змијама, пала у право одушевљење, али сам само ја знала чиме је оно проузроковано.

Пошто су саслушали причу, деца су изјавила да морају да пожуре, јер их чека један циркуски артиста који на вашарима показује змије. Он ће им за ловину добро платити. Са жаљењем сам вратила змију малишану и обојицу отпратила погледом.

При повратку кући осећала сам се јака и слободна као никад дотле. Размишљајући одакле ми толика храброст, закључила сам да је мој понос овде одиграо пресудну улогу, јер ми није дозволио да испаднем смешна пред децом. Схватила сам да сваки човек располаже храброшћу које ни је свестан, а коју само погодан стицај прилика може да изнесе на видело.

*

Овај истинити доживљај који је испричала Мери Елен Чејз, професор једног америчког универзитета, показује да се у сваком човеку крије снага које он често није свестан.

СУЗБИЈАЊЕ БУКЕ

Кад се чекићем удари по комаду лима који слободно виси, долази до треперења ваздуха, које наше уши чују као јачи или слабији звук. И авиони, аутомобили, локомотиве и вагони направљени су од лима, који се при кретању ових возила слично понаша и пушта разне звукове. Аутомобил који се креће брзином од 60 километара на сат прави буку од 90 до 95 фона. Ради поређења, треба навести да шапутање има јачину од 10 фона, обичан говор у соби — 50 фона, док се на 130 фона већ осећају болови у ушима.

Сада је пронађен начин да се избегне бука коју ствара треперење лима на разним возилима. Ако се лим превуче нарочитим пластичним материјама, он ће приликом удараца чекићем одзвањати тупо, као да је картон. Ако се и доњи део шина превуче истом материјом, и железнице ће правити далеко мање буке него сада.

Игре и забаве у старо доба

На нашим средњовековним надгробним споменицима, нарочито босанским, поред натписа, има врло лепих орнамената и рељефа с многобројним ликовима. Ти вајарски радови данас непознатих мајстора често приказују призоре из народног и властелинског живота, поједине обичаје и игре и ратничке догађаје. Тако је, например, неки мајстор клесар приказао момке и девојке како играју коло, ухвативши се за руке, у дугом низу којим је оптoчен цео споменик. На једном херцеговачком надгробном камену приказана је витешка игра: један према другом стоје два коњаника с копљима, између њих два пажа, а свуда наоколо посматрају их многобројни гледаоци. Прилично је велик број надгробних споменика с призорима из лова: лов на медведе, на вепрове и лов са соколовима.

Средњовековне листине и повеље, наши средњовековни писци, странци који су извесно време провели у нашим земљама — пружају нам доста података о томе како се код нас проводило време кад није било рата, чиме се забављао наш свет и шта је сматрао својом најмилијом разонодом. Разуме се да се највише таквих података односи на живот у дворовима владара и властеле, у градовима, нарочито у Приморју, и трговима. А како се забављао народ у унутрашњости Балканског Полуострва? О томе нам више говоре народни обичаји који су се сачували из старине; поједине игре које још ни данас нису заборављене, нарочито дечје.

Веселије и живље од провансалске игре

Као и данас, тако и уназад пет и више векова најомиљенија народна игра било је коло — хоро, како је често називана према грчком. Странци који су долазили са Запада упоређивали су коло с провансалском игром фарандолом. Некима је наше коло било много веселије и живље од провансалске игре, али ипак чине разлику између разних врста кола. То је игра, каже се, у којој сви играју, одрасли и деца, жене и мушки, а игра се сваком приликом, на празничне дане и у слободним часовима.

У селима се коло играло на одређеним местима, на игришту. То је стара реч која се сачувала и у називима појединих места: Вилино игриште, Девојачко игриште. Нестала су многа села, а ипак се понека утрина, пропланак, па и понеки честар назива игриште, што значи да је ту у близини некад постојало и насеље. Коло се играло уз песму и свирку, нарочито уз пратњу фруле. Пастири су били најбољи свирачи у фрулу. Повеље из времена цара Душана помињу пастире који са собом увек носе фрулу. Поред фруле, пастири су умели да од рога врло вешто начине инструмент за свирање. Пастирска фрула и рог, па потом бубањ, тимпан, и гусле, углавном сачињавају целокупан оркестар наше средњовековне народне музике. Српски гуслари који су свирали на дворовима владара и властеле изгледа да су били нарочито вешти и много тражени. Они се помињу 1415 године и на двору пољског краља Владислава Јагеловића.

Лов — школа за ратовање

Многе забаве и у градовима и у пастирским селима биле су вежбе у оружју. У то ратничко време оружје се ценило изнад свега. Пастири су, поред кијача, имали и лукове и стреле. Гађање стрелом била је најомиљенија забава. Такмичило се ко ће погодити мету и ко ће даље добацити стрелом. Димитрије Хоматијан, архиепископ охридски, наводи почетком 13 века један трагичан догађај који се десио код града Просека (данас Демир-Капија). Пастири из околине Просека приредили су такмичење у гађању стрелом. Ту је био и пастир Драган са својим синчићем. Дечак је изненада потрчао према мети, и то баш у тренутку кад је његов отац одапео стрелу. Стрела је погодила дечака и убила га. О том несрећном догађају дуго се причало у околини града Просека.

У Средњем веку лов је сматран „лепшом и племенитијом школом за ратовање". И племићи и сељаци били су страсни ловци, само што су сељаци често били обавезни да лове за своје господаре. Шуме и поља били су пуни дивљачи. Ишло се у лов на јелене, медведе, дивље вепрове, срне, дивокозе, вукове, лисице, зечеве и на многобројну другу дивљач. Ловци су јахали на коњима, носећи копља, или су ишли пешке, с луком и стрелом, праћени увек мноштвом паса. Краљеви псари и соколари уживали су нарочите повластице. Ситнију дивљач сељаци су хватали помоћу разних замки, а птице мрежама или помоћу прутова намазаних лепком. Теодосије, биограф св. Саве, помиње да су у време Стевана Немање хајкачи терали јелене низ планину, а у подножју су их дочекивали ловци.

Најотменијим ловом, а уједно и најотменијом забавом која је достојна једино властеле, сматран је лов на разне птице — лабудове, ждралове, чапље, голубове и друге — помоћу птица ловица. Као птице ловице употребљавани су нарочито за то извежбани соколи, па потом јастребови и крагуји. Соко-ловац био је највећма цењен и сматран је симболом витешке храбрости и умешности. У народним песмама јунаци се разговарају са соколима као с верним старим пријатељима. Чувени су били соколи са стеновите обале Дубровачког Приморја, а најбољи одгајивачи сокола-ловаца били су становници острва Ластова.

Игре — надалеко познате

За тркалиште, где су се изводиле разне витешке игре на коњима, у старом српском језику постоји израз потичиште. Тркалишта су обично била изван града, на празном простору под градским бедемима, или у граду на пространом тргу. У Приштини су сваке године у одређени дан одржаване витешке игре на коњима и оне су биле надалеко познате. У њима су учествовали и племићи из приморских градова: Дубровника, Котора, Улциња, а долазили су и странци. У време тих игара у Приштину би се слегло мноштво света. Коњаници су долазили на тркалиште у пуној ратној опреми: с буздованом, мачем, луком и стрелом, па би онда јурили на коњу с испруженим копљем да би скинули рукавицу која је висила на једној мотки. Такве игре, већ врло рано у Средњем веку, одржаване су и у Дубровнику, само што се гађало у сребрну алку. Победио би онај који би алку три пута скинуо, а биле су три алке, обешене једна иза друге.

Наше средњовековно племство забављало се и на гозбама. По причању монаха Теодосија, краљ Стеван Првовенчани је госте за својом трпезом често увесељавао музиком с бубњевима и гуслама. На дворовима владара и властеле било је домаћих и страних свирача. Постојале су и читаве свирачке дружине, нарочито на дворовима босанских краљева и велможа. Они су међусобно позајмљивали своје свираче. Тако су свирачи из Босне често одлазили на „турнеју" у Србију или у које приморско место.

И Дубровник је имао своје свираче, које је плаћала држава. То су најчешће били Немци. Дубровачки песник Мавро Ветрановић помиње „трумбетаре" и „пираре" из Аламаније, који разумеју добро „тринкати" вино без воде. У дубровачкој служби било је и свирача Грка, а помиње се и један српски трубач из Призрена, неки „у својој струци уметник Драган". Свирачи су били много тражени. Они су увесељавали не само властелу, него и народ при извесним згодама, јавним свечаностима и празницима, например у Дубровнику за време празника св. Влаха и у доба месојеђа (карневала).

У карневалским забавама, које су одржаване на јавним местима, на улицама и трговима, учествовали су и племићи и грађани. Тада су приређиване и позоришне претставе и глумци су се у прологу обраћали властели и пуку (народу). За време карневала у Дубровнику стављале су се највише животињске маске. У Дубровнику је, као празник пролећа, прослављан први мај. Тада је кроз улице пролазио са својим обележјима еснаф ципелара, весело играјући. У средини еснафа ишао је бембељ, младић сав увијен у лишће и окићен цвећем. У једној руци држао је живу неотровну змију или блавора.

Најмилија разонода

Племићи су често приређивали велике гозбе (пирове), на које су позивани свирачи, мађионичари и глумци. Реч глумац означава човека који говори и ради нешто чему се свет смеје. Глумац значи исто што и комедија, шала, пошалица. Према томе, глумци су били шаљивчине које су племићи држали на свом двору да их забаве и разоноде. Босанска властела и у томе предњачи. Код њих се најчешће помињу „глумци", и то читаве дружине, које они често шаљу „господи дубровачкој" о великим празницима. Тако је и Херцег Степан (Шћепан) послао једног свог „глумца" по имену Мрвца у Дубровник. Изгледа да су Дубровчани били врло задовољни Мрвчевим шалама, јер су га даровали једним паром одела. Иначе, наш су свет забављали и многи пеливани, мађионичари и опсењивачи, који су најчешће долазили са Истока.

Песма је ипак била најмилија и најдража разонода и на племићком двору и у сељачкој колиби. Готово сви странци који су пролазили кроз нашу земљу помињу песму као сталну пратиљу наших људи. Пева се на путу и на одмориштима; на гозбама, иза леђа званица, ратници певају песме о делима старих јунака. Нићифор Грегорас, византиски посланик који је 1328 године путовао у Србију, на двор краља Милутина, прича како је са својом српском пратњом пролазио ноћу кроз некакву густу шуму. Пратиоци се нису бојали у мраку, него су певали јуначка дела својих предака. Певали су сетне мелодије врло гласно, тако да је силно одјекивало планинским косама и кланцима.

НЕСРЕЋНИ БИЗЕ

Француски композитор Жорж Бизе био је музичар према коме су критичари и публика били веома неправични. Ако су према Гуноовом „Фаусту" имали бар поштовања, за два Бизеова ремек-дела: „Кармен" и „Арлезијанку" сматрали су да су без икакве вредности. Штавише, кад је изведена у париској „Опери комик", „Кармен је изазвала огорчење публике. Све до тога дана „Опера комик" била је састајалиште отмених породица, које су доводиле синове и кћери ради упознавања и наводаџисања, а на сцени су извођени само комади чедне садржине. Циганка Кармен, својим слободним

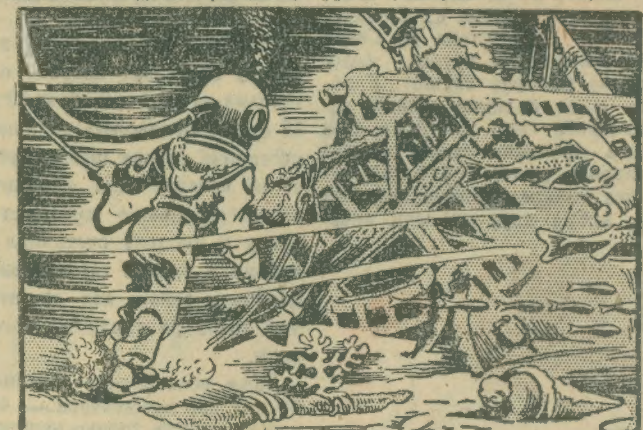
понашањем, растерала је позоришну публику ове угледне куће. Један критичар рекао је за ову оперу да „није довољно отмена", други је написао да Бизе нема жара, итд. Ни „Арлезијанка" није боље прошла. Критичари су се сложили да је музика „писана без укуса". Неки су чак рекли да том делу музика уопште није потребна!

Три месеца по премијери своје опере „Кармен", Бизе је умро. Лежећи на самртној постељи, добио је вест да ће се она извести ван Француске. Тада је са самопоуздањем рекао:

„Кармен" је отишла у иностранство. Али, једног дана она ће се ипак вратити у Француску!

ИШЧЕЗЛА БЛАГА

Многи сматрају да на свету постоје баснословна блага, достојна прича из „Хиљаду и једне ноћи", која су закопана дубоко у земљу или скривена на сигурним местима и већ годинама чекају да их неко открије. Да је то тачно, потврђују случајеви који су се догодили у Европи током прошле године. Тако је 26 јануара, у једном малом месту на обали Марне, у Француској, неки зидар открио суд од ливеног гвожђа са 70 златника искованих за владе Наполеона III и Леополда II. На дан 11 марта, у Кану, радници су открили 362 златника из доба Франсоа I, Луја XII, Шарла VIII и Шарла IX.

Златници су процењени на 1,500.000 франака. Свега два дана касније, 13 марта, сицилијански рибари извадили су из мора једну амфору са 160 комада златног новца искованог још у време старе Грчке.

Године 1900, у Трансвалу је завршен енглеско-бурски рат. Том приликом је капитулирао претседник Републике Трансвала, Кригер. Али, пре но што се то догодило, он је целокупно државно благо ставио у три метална сандука и послао их у Европу. Међутим, ниједан од њих није стигао на место опредељења. Први сандук је отпловио једрењаком, који је потопила бура у заливу Делагоа. Други је задесила слична судбина. Трећи, у коме је било 30 милиона златних фунти и драгог камења, није ни укрцан на брод, јер су седморица људи, који су ишли као пратиоци, одлучили да међу собом поделе све што је у њему. Пре но што су то учинили, закопали су сандук у пустињи Калахари, недалеко од Крокодилске Реке. Неколико дана доцније, они су имали оружан сукоб. Четворица их је погинуло, тројица су доживели разне судбине, али своју тајну о месту где су сакрили сандук с благом никoм нису поверили.

Мале кинеске приче

Шта чини лекара добрим

Пјен Чуех, славни кинески лекар из V века пре наше ере, рекао је једном да сматра себе трећеразредним лекаром. Они који су чули његове речи побунили су се против тога, али он је упорно остајао при своме, уверавајући их да је то сушта истина. Ево како је он то објаснио:

Мој најстарији брат у стању је да открије и излечи болест пре но што се она уопште покаже. За мене је он прво-

разредан лекар. Међутим, другима се чини као да он никад није ни лечио неког правог болесника, па због тога једва да је познат.

Мој други брат лечи људе код којих су знаци болести тек почели да се појављују. Он је исто тако велики вештак, али баш због тога свет мисли да он зна да лечи само мања обољења.

Ја сам од све тројице стекао највећу славу. Потражите разлог томе. Зар није то стога што не умем да откријем прве симптоме и што лечим болести тек пошто су оне постале веома озбиљне и опасне, што их лечим великим количинама лекова или изводећи веће операције?

Сан дворске будале

Линг-Кунг, који је у четвртом веку пре наше ере владао кинеском провинцијом Вен, имао је два министра која је толико волео да није обраћао пажњу чак ни на то што су они варали и њега и народ. На двору Линг-Кунга живео је и један кепец, његова дворска будала. Једног јутра кепец исприча како је сањао сан у коме је видео свог господара како стоји крај кухињског огњишта. Линг-Кунг се нашао увређен.

— Како се усуђујеш да истовремено сањаш о мени и огњишту у кухињи? — грмео је он.

— Зар ти не знаш да се само сунце сме појавити у сновима о једном владару?

— Тачно, — мирно одврати кепец. — Но, то важи само онда кад владар сија исто тако сјајно као сунце и кад ништа не може да замрачи његов сјај. И ватра у кухињи светли, али њену светлост и топлоту може да заклони свако ако стане испред ње.

Можда би и мој сан био друкчији да између Твоје Светлости и твојих поданика нико не стоји.

Линг-Кунг је дуго размишљао о овом сну, а затим је отпустио своје зле и покварене министре.

Ко тражи веће...

Вен-Кунг, владар покрајине Чин од 636-628 године пре наше ере, мислио је једном своју војску да покори кнежевину Вен. Један од његових доглавника стао се слатко смејати кад је чуо за ту одлуку. Кад га је Вен-Кунг запитао зашто се смеје, доглавник му је, уместо одговора, испричао ову причу:

— Једном, кад се један мој сусед враћао са својом супругом кући, угледао је неку жену која је брала дудово лишће. Жена је била толико привлачна да је он застао да с њом поразговара. Али, кад се окренуо, видео је да неки други човек љубазно разговара с његовом супругом. Ето, сад ми је баш пало на памет како је тај човек непромишљено поступио, па сам се због тога насмејао.

Вен-Кунг је схватио смисао приче, па је наредио да се његова војска одмах врати. И било је добро што је тако учинио. Јер, тек што су његове трупе приспеле, војска једне друге државе напала је његове границе.

Веровали или не...

ЗА ЊЕГА НЕ ВАЖИ

Француски владар Франсоа I (1494—1547) донео је наредбу којом се сваки фалсификатор новца имао казнити смрћу. Међутим, кад је требало да да откуп немачком цару Карлу V, који га је заробио, он је половину траженог откупа платио — фалсификованим новцем.

РЕКОРДЕР У ДАВАЊУ КРВИ

Рајмонд Бриз, један париски носач, продао је од 1924 до 1936 године 347 литара своје крви. Његово тело било је, како су лекари тврдили, права фабрика за производњу крви. Године 1935 Бриз је имао толико крви да је могао да пружи помоћ у 98 случајева трансфузије. Приликом сваке трансфузије њему је било извађено по 280 грама крви. Бриз је почео своју каријеру продавца крви 1924 године са четири трансфузије. Идуће године њихов број попео се већ на 38. Од 1928 до 1934 он је просечно давао крв по 55 пута, да би 1935 достигао рекорд од 98 трансфузија.

ИЗ САМОГ СТАБЛА

На имању Џозефине Кул, које се налази у близини Њујорк Ситија, на једном бресквином дрвету, директно из стабла, родиле су прошле године две брескве.

„ПРЉАВ" ЗАВЕТ

Томас Диш, управник једне школе у Стратфорд Басу, у Енглеској, био се заветовао да неће променити рубље све док династија Стјуарта седи на британском престолу. Диш је носио исту кошуљу и рубље пуних пет

година, заправо све до своје смрти.

Дуван-непријатељ авијатичара

Пилоти дугих линија, који, например, управљају путничким авионима од Средњег Истока до Северне Америке и натраг, имају веома напорну службу. У току једне седмице спавају како треба само три ноћи. Сем тога, приликом сваког летења направе „скок" од седам часова унапред или уназад. Кад је време доручку, они вечерају, а доручкују кад се смркава. Такав начин живота ставља авијатичарев организам на опасну пробу. Зато је установљено да сваки цивилни пилот мора трипут годишње да се подвргне детаљном лекарском прегледу.

Испитујући границу бављења у ваздуху, немачки лекари су извршили низ опита. Једна група пилота подељена је на пушаче и непушаче. Поред осталог, пушачи су добили задатак да пуше за време летења. Том приликом је утврђено да су пилоти непушачи издржали летење на већој висини од пушача, и то за 1.200 до 1.500 метара.

Испитивања су показала и то да дуван смањује способност прилагођавања на таму (распознавање предмета у помрчини) и на светлосне зраке који пролазе кроз мрак. Ово су, уствари, озбиљни недостаци за једног пилота, који би требало да има очи „као мачка". Утицај дувана на вид може да буде судбоносан не само за авијатичара, већ и за возача моторних возила.

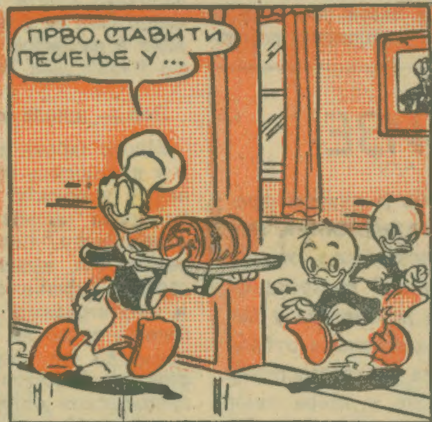
Утврђено је да дејство никотина повећава потребу организма за кисеоником за 12 до 15 отсто. Недовољна количина кисеоника такође штетно утиче на човечји вид, нарочито на распознавање предмета у мраку и процену отстојања у дубину, а баш је тај елеменат необично важан кад авијатичар треба да слети на аеродром.

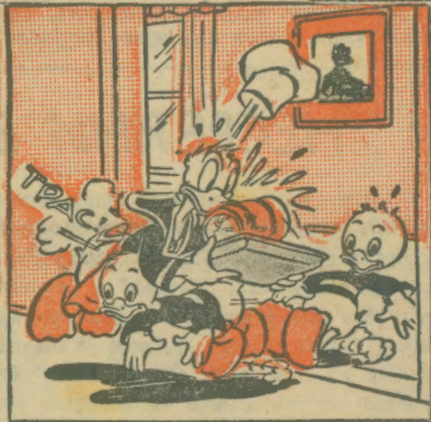
Даље испитивање, извршено над 900 авијатичара — 450 пушача и исто толико непушача — јасно је показало штетан утицај никотина и на срце. За време мировања, пулс пушача био је бржи него код непушача. Приликом умерене вежбе у ваздуху, пулс и крвни притисак пушача ненормално су расли, а кад је вежба завршена повратак у нормално стање био је знатно спорији но код непушача.

Најзад, неколико пилота стављено је на пробу да би се видело да ли се пушачи брже замарају. Сваком авијатичару су дате по две кутије цигарета, а затим су, управљајући авионом, имали да пређу дугачак пут. Било им је речено да пуше само у одласку до одређеног места. По повратку, пилоти су изјавили да су осећали замор једино при крају прве етапе. Док су се враћали у базу, нису осећали никакав замор иако су дуго времена били у ваздуху.

Тако је цигарета проглашена авијатичаревим непријатељем број један. Пилотима пушење двоструко штети: прво због здравља, а друго због смањења професионалне способности док се налазе на дужности.

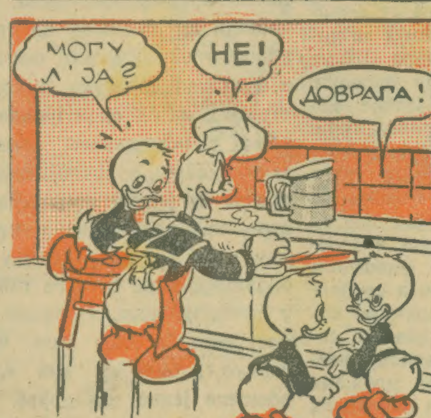

Са свих страна

НА МОНТ ЕВЕРЕСТ — БЕЗ БОЦВ С КИСЕОНИКОМ

Како пише совјетски лист „Комсомолскаја Правда“, једанаест руских алпиниста предузимају нарочите вежбе за пењање на велику висину без маске, како би могли да освоје Монт Еверест без апарата за кисеоник. Прилагођавајући се све већим висинама, они су стигли до 6.900 метара. Сви чланови екипе су у најбољем здрављу издржали досадашње пробе. Њихов следећи задатак је да превале још 2.000 метара висине без боце с кисеоником.

* * *

ХАРТИЈА КОЈА ШТИТИ ОД РЂЕ

Француски стручњаци произвели су нарочиту хартију, названу „ВПИ“, која је намењена паковању металних предмета, да би их заштитила од рђања. Хартија је премазана једним лако испарљивим хемиским средством, које брже и у већој количини везује кисеоник но ма који метал. Тиме је спречено да упаковани предмет повуче ма и најмању количину кисеоника, те он остаје чист и светао као по изласку из фабрике. Ако су тачне претпоставке француских стручњака да ће „ВПИ“ моћи да чува метале три до четири године, онда је постигнут крупан успех у дугој и тешкој борби против рђе, тог непријатеља који сваке године наноси човечанству милионске штете.

* * *

ДА ВОЗАЧ НЕ ЗАДРЕМА...

Захваљујући неком Хугу Кампију, америчком држављанину, који није никакав стручњак за технику, возачи моторних возила, авијатичари, ноћни стражари и сви други којима дремеж може да створи непријатности у служби моћи ће убудуће без страха да врше своју дужност.

Кампијев „апарат против сна“ има облик наочара, са уграђеним електронским уређајем који утиче да звонце зазвони чим су капци заклопљени дуже од две до три секунде. За рад ове направе није потребна никаква видљивост. Ако је мркли мрак, фотоелектрична сијалица дејствује помоћу инфра-црвених зракова.

* * *

РАК НЕ ХАРА У ЦЕНТРАЛНОЈ АФРИЦИ

Многи лекари који су вршили испитивања у Африци дошли су до закључка да на том континенту једино у оазама његовог централног дела не постоје обољења од рака. Тешко је поуздано рећи шта би томе био узрок, али можда није нетачна претпостака професора Швајцера који ту појаву објашњава присуством велике количине магнезијума у води за пиће. Наиме, он сматра да магнезијумове соли могу повољно да делују на отпорност организма према раку.

* * *

МИНИЈАТУРНА ФОТОГРАФСКА КАМЕРА

Једна немачка фабрика израдила је специјалну врсту минијатурне фотографске камере, која се ставља на рам наочара. За овај мали фотоапарат употребљава се 16-милиметарски филм, а брзина експонаже је тридесети део секунда. Објектив је тако подешен да слику жељеног објекта преноси на стакло наочара, а снимању се приступа у тренутку кад се добије сасвим оштар лик.

Да ли знате?

АТОМСКА БУДУЋНОСТ ИНДИЈЕ

Може се са сигурношћу рећи да је Индија земља с великом атомском будућношћу. Тежак, црн песак који се налази на југозападној обали Индије претставља највећу светску резерву торијума, горива за нуклеарну индустриску снагу. У Индији је торијум везан с моназитом, једним фосфатом из групе елемената познатих под именом „ретке земље“. Рачуна се да тамо има око милион и по тона моназитског песка. Индиски моназит је нарочито богат торијумом; има га осам до десет и по процената.

Оволике количине моназита створиле су се спирањем с планина, после јаких монсунских киша. Како је моназит много тежи од осталог песка, он није однет у море, већ се постепено таложио на обали. Иако је торијум радиоактиван, он, онакав какав је, није погодан за нуклеарно искоришћавање, већ се мора најпре преобратити у уран 233.

Занимљиво је како је моназит пронађен. Још пре 50 година, дакле почетком овог века, открио га је хемичар из једног немачког увозног предузећа. Ово предузеће је из Индије добијало конопце од кокосових влакана, на којима се, и поред прања, задржавало помало песка. Хемичар је узео да анализира овај зеленожути тежак песак и тако је нашао да он садржи велике количине торијума.

Отада је почела експлоатација моназитног песка и све до 1947 она је била у рукама страних фирми. Те године је индиски конгрес национализовао ову индустрију.

ДОБИТНИЦИ НОБЕЛОВЕ НАГРАДЕ ЗА ФИЗИКУ И ХЕМИЈУ

Прошлогодишњу Нобелову награду за физику добила су три америчка научника: др Џон Белвин, Валтер Бретејн и Вилијам Шонли за изум и усавршавање транзистора, те мале електричне направе која је револуционисала телефонску и радиоиндустрију и нашла примену почев од обичног радиоапарата па до вештачког Земљиног сателита. Транзистор је заменио вакуум-цеви у стотинама уређаја, а његова употреба сваким даном расте.

Награду за хемију добили су Енглез Сирил Хеншелвуд и Рус Николај Семјонов за проучавање различитих начина на које се једине водоник и кисеоник и енергије која се притом развија. Ова два елемента, поред свог најчешћег једињења, воде, дају и друге спојеве, доводећи сваки пут до друкчијих реакција.

НАЈТЕЖИ БЛИЗАНЦИ

У САД су прошлог септембра рођени најтежи близанци за које се досад зна. Ове две девојчице рођене су у аутомобилу, баш на улазу у чикашку болницу. Једна је била тешка 4,028, а друга 3,650 килограма.

СРЦЕ БРЖЕ РАДИ НА ХЛАДНОЋИ

Два лекара из Синсинатија утврдила су да човеково срце брже ради кад је хладно време и кад је у ваздуху већи проценат влаге. Опити су вршени и на здравим људима и на срчаним болесницима, под разним временским условима, при кретању као и при мирном лежању пацијената.

НОВ РЕНДГЕНСКИ АПАРАТ

У Америци је усавршен један нов рендгенски апарат, који за 75% умањује штетан утицај рендгенских зракова на организам пацијента. Ово је постигнуто помоћу једног огледала, заснованог на сличном принципу као оно које астрономи употребљавају за мерење топлоте са удаљених звезда. Смањење опасности постиже се нарочитом оптичком браном.

АНТИБИОТИК ПРОТИВ ДИЗЕНТЕРИЈЕ

У Центру за тропску медицину пронађен је један нов антибиотик, пуромицин. Он спречава развијања неколико врста цревних паразита који проузрокују дизентерију. Приликом клиничких проба, пуромицин се показао као знатно бољи лек за дизентерију од свих досадашњих.

„ПЛАВЕ БЕБЕ“

Док није била усавршена операција срца код одојчади, деца рођена с болесним срцем, такозване „плаве бебе“, имала су врло кратак век, највише годину дана. Сада више није тако. Она могу одрасти исто као и друга деца, могу ступити у брак и имати порода.

ЗАШТО СЕ ДУГА УВЕК ВИДИ НА ИСТОКУ?

Дуга се може видети само онда кад су Сунце, посматрачево око и средиште дугиног лука у једној линији. Она се најчешће види доцкан по подне, после летњих киша праћених грмљавином, и то на истоку, јер је Сунце у то време на западу. Дуга се не може видети док је Сунце још високо.

КО СУ КАМЧАДАЛИ?

Камчадали су мали старосибирски народ који живи на полуострву Камчатки. Бави се ловом, риболовом, а делимично и сточарством. Сродан је Чукчима.

КАКВЕ СУ ТО РЕЉЕФНЕ КАРТЕ?

Рељефне карте су географске карте на којима су слике појединих предела приказане рељефно, онако какви су у природи: са свима висијама, низијама и другим особинама.

ШТА ЈЕ СПЕНСЕР?

Спенсер је енглески назив за кратак капут без пешева. Назван је по енглеском проналазачу лорду Спенсеру.

Јесте ли већ чули да...

... највећи морски пас припада групи такозваних џиновских морских паса (селахе максима). Може да буде дугачак до 12 метара и тежак 8.000 килограма. Има затупасту њушку и мале зубе и за људе је потпуно безопасан. Живи у Леденом Мору и лови се због рибљег уља које се добија из његове јетре.

... у северним крајевима Малајског Полуострва домаћи биволи, који замењују волове, добијају сваког месеца, поред осталe хране, 36 јаја и близу десет литара јаког пива.

... месо новозеландске птице киви, познате по томе што нема крила, веома је укусно. Птица киви нешто је већа од осредње кокошке.

... најдужи боксерски меч за који се зна водили су Џек Браутон, проналазач боксерских рукавица, и његов снажни противник Слек. Меч је трајао 212 часова. Победио је Џек Браутон.

... гренландска снежница, врста северног тетреба, мења перје три пута годишње. Упролеће она је црна и зелена, ујесен сива, а зими потпуно бела.

... најстарији метеор о коме нам говори историја био је онај који је пао крај реке Егопангаму, у Грчкој, а који је био описан још у време Плинија Млађег.

... реч метеор уствари значи „ствар у ваздуху“. Тај израз употребљавали су стари Грци за многе атмосферске феномене: дугу, звезде падалице и сунчеву и месечеву корону.

... код већине људи длаке из браде су око три пута дебље од власи на глави.

... на Новом Зеланду расте једна врста гљива коју домороци називају „птичји кавез“. Ова гљива заиста има облик невешто направљеног кавеза.

Дедине вештине

ПЕТ КУЋА И ПЕТ ГАРАЖА

Пет предузећа — A, B, C, D и E — имала су свако своју зграду и гаражу за аутомобил, као што се то види на слици 1. Међутим, гараже се нису налазиле уз одговарајуће зграде. Предузећа се ипак нису збунила и свако је себи начинило пут од зграде до гараже, и то тако да се путеви нигде не укрштају.

Како су она то учинила? Ако не успете да овај задатак решите, погледајте слику 2.

ОДГОВОРИТЕ БРЗО!

На постављена питања одговорите нам одмах, јер су више него лака:

1) Знате ли пет домаћих животиња чије име почиње са „п“? Побројте их!

2) Побројте пет домаћих животиња чије име почиње са „к“!

3) Побројте три пољопривредне справе или алатке од четири слова и три од шест слова!

(Одговор: 1) петао, пас, пиле, прасе, пловка; — 2) коњ, крава, крмача, кокошка, коза; — 3) плуг, ашов, коса, мотика, лопата, дрљача).

КОЛИКО МИ ЈЕ ГОДИНА?

Наша се породица састоји од моје мајке, брата, сестре и мене. Просек година свих нас износи 39. Мајка је имала 20 кад сам се ја родио; сестра је две године млађа од мене, а брат је четири године млађи од ње. Колико ја имам година? А остали?

(Ја имам 36 година. Према томе, мајци је 56, сестри 34, а брату 30 година).

У ХОРИЗОНТАЛНОМ ПОЛОЖАЈУ

Узмите два комада картона правоугаоног облика, у дужини од отприлике 20 сантиметара, али неједнаке ширине, од 6 до 10 сантиметара. Пробушите на 4—5 милиметара од ивице рупу кроз средину оба картона и кроз добијени отвор провуците чиоду, која ће с неколико комадића тврде хартије да се држи за полеђину већег картона. На тај начин постићи ћете да мањи картон може да се покреће.

Ова једноставна справа послужиће вам врло корисно увек кад је потребно да повучете тачно водоравну линију, или утврдите да ли неки предмет стоји у водоравном положају. Треба само да положите вашу справу на тај предмет, па ако се горње ивице оба картона потпуно поклапају онда предмет заиста стоји у хоризонталном положају.

Укрштене речи

Водоравно: 1) поново, још једном; 3) степен; 7) кратак позоришни комад; 8) израз у тенису; 10) мађарски ситан новац; 12) знак за хемиски елемент тантал; 13) показна заменица; 15) једна нота; 17) предмет слепог обожавања (множ.); 19) свеза; 21) привиђење, утвара; 22) закупац стамбене просторије; 24) град у Француској; 25) река у Африци; 27) становници највећег полуострва на свету; 29) предлог; 30) врста водених кичмењака; 32) латински предлог са значењем: у, уз, на; 34) врста огњишта; 36) лака и провидна тканина; 38) обрађено зиратно земљиште; 39) морске нимфе; 41) заштитница уметности и науке по грчкој митологији.

Усправно: 1) Шекспирова трагедија; 2) италијански композитор („Тоска“); 3) јуначки спев; 4) део теразија; 5) зимски спорт; 6) руска негација; 7) делокруг, област; 9) чувени римски историчар (55—117); 11) планина у Србији; 14) мушко име; 16) гвоздени клин, чавао; 18) место у Грчкој; 20) страно мушко име; 23) пихтија, ладетина; 24) попуст у цени робе; 26) неистинита; 28) шпански књижевник („Катедрала“); 31) муслиманско женско име; 33) предметак у сложеницама са значењем: не; 35) далматинско мушко име; 37) десна притока Дрине; 40) проналазач серума против дифтерије.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) фриз; 4) Газа; 8) АЕГ; 9) ал; 11) шиб; 12) рз; 13) Алар; 15) ле; 16) Акимов; 18) Нова година; 19) Оберон; 20) Ом; 22) анис; 23) пи; 24) лос; 26) Ис; 27) нoj; 28) Амур; 29) бола.

Усправно: 1) фарандола; 2) рез; 3) иг; 5) Аш; 6) „Зид“; 7) аберација; 9) Алигени; 10) Ламорис; 13) Акаба; 14) Родос; 16) Аво; 17) Вин; 21) Мом; 23) пол; 25) су; 27) но.

НИЈЕ ШИЈА...

— Слатке су вам девојчице, — вели Белка жени с којом се упознала у парку. — Сигурно су близнакиње?

— Нису.

— Невероватно! А толико личе једна на другу!

— Дабоме да личе кад су тројке. Трећа је остала код куће.

НАШЛИ СЕ

Пата: Чула сам да се удала ћерка твога суседа. Да ли младенци одговарају једно другом?

Белка: Потпуно. Сви његови познаници кажу: „Јадна девојка!", а сви њени познаници: „Јадан младић!"

УЗБУДЉИВ ДОЖИВЉАЈ

Паја се расприча у једном друштву:

— Било је ужасно. Мотор не ради, елисе се не окрећу, свуд око нас густа магла, а у резервоару ни капи бензина. Пилот није знао шта ће.

— Па како сте успели да слетите? — питају углас узбуђени слушаоци.

— Никако. Нисмо још били ни узлетели!

Који је ОДГОВОР тачан

ВРТИЈЕЉКА је:

- стара справа за плетење
- планина
- лековита трава
- река

ЛИСТ „ДОМАЋИЦА" почео је да излази:

- 1912
- 1893
- 1879
- 1921

ТЕРТУЛИЈА је:

- чувена Римљанка
- део у једном позоришту
- средоземна биљка
- покрајина у Француској

ОДГОВОР

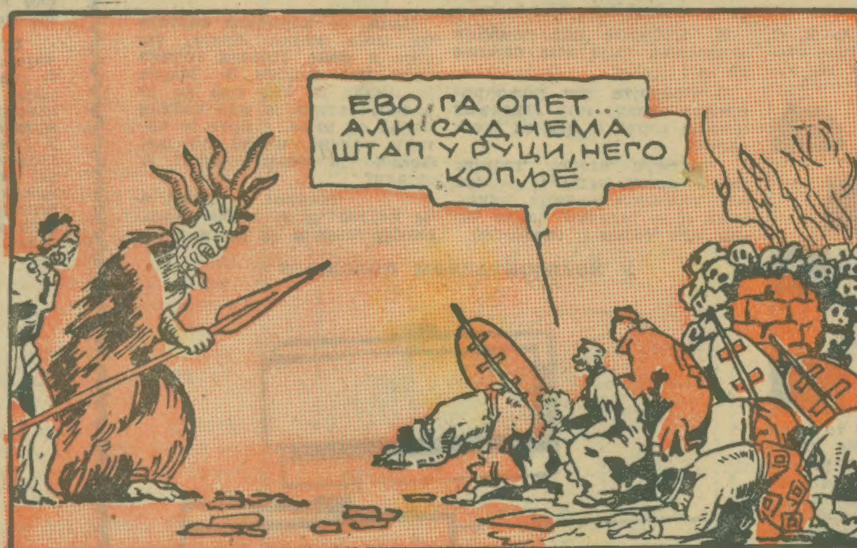
ВРТИЈЕЉКА је брдо у Добрском Селу, близу Цетиња, где је у борби с Турцима, у пролеће 1685, славно погинуо херцеговачки харамбаша Бајо Пивљанин.

ЛИСТ „ДОМАЋИЦА" је био орган женског друштва у Београду од 1879—1914. Први уредник био је С. Бајаловић. Као месечник поучне садржине, „Домаћица" је била најчитанији лист у женским круговима онога времена.

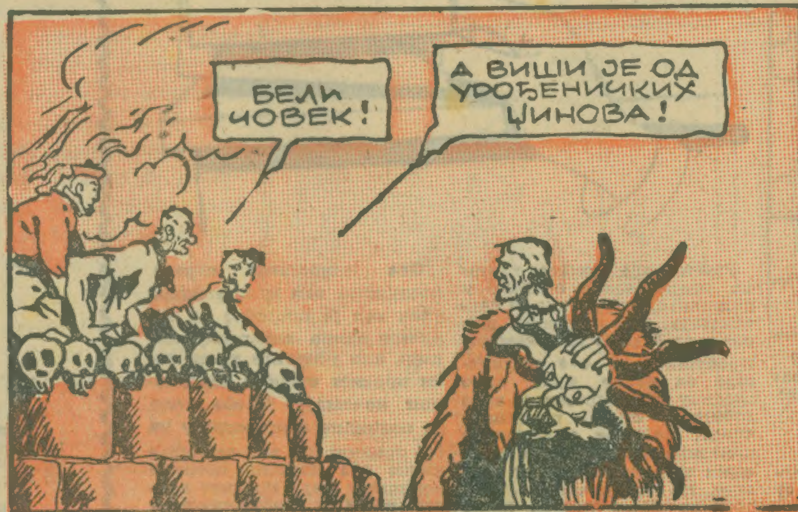
ТЕРТУЛИЈА је позоришна галерија у Шпанији, а значи и: вечерње друштво, вечерње посело. Од средине 17 века овако су звали ложе у горњем реду у оба славна мадридска позоришта, у којима је поглавито седео образован свет и свештенство. Тада је у моди било да се студира хришћански апологет из 2 века Тертулијан. Свештеници су обично у своје проповеди уметали цитате из његових списа, због чега су их од шале називали тертулијанцима, а њихова места у позоришту — тертулијом.

Пустоловине МАЛОГА ЏОНИЈА МОРНАРА ТОМАТРАУТА И КИНЕЗА ШАНГ-ХИНА

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика", штампарско издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Тек. рач. бр. 101-1-935, поштански фах број 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 700, полугодишња 350; за иностранство: годишња 1.000, полугодишња 500 динара. — Рукописи се не враћају.